

Montfoort Hofland-Oost

rapport 2177

Montfoort Hofland-Oost

Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven

N. Bouma

Met een bijdrage van F.S. Zuidhoff

Colofon

ADC Rapport 2177

Montfoort Hofland-Oost
Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven

Auteur: N. Bouma
Met een bijdrage van: F.S. Zuidhoff

In opdracht van: Gemeente Montfoort

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, januari 2010

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'D.A. Gerrets'. The signature is stylized with large, flowing loops and is positioned above the printed name 'D.A. Gerrets'.

Autorisatie:
D.A. Gerrets

ISBN 978-94-6064-168-8

ADC ArcheoProjecten
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Tel 033 299 8181
Fax 033 299 8180
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied	4
Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Algemeen	7
1.2 Vooronderzoek	7
1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen	8
1.4 Opzet van het rapport	9
2 Methoden	9
3 Resultaten	11
3.1 Fysisch geografisch onderzoek (F.S. Zuidhoff)	11
3.2 Sporen en structuren	16
3.3 Vondstmateriaal	16
4 Synthese	16
4.1 Algemeen	16
4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen	16
5 Waardering en selectieadvies	18
5.1 Waardering van de vindplaats	18
5.2 Selectieadvies	18
Literatuur	19
Lijst van afbeeldingen en tabellen	19
Verklarende woordenlijst	20

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied

Provincie:	Utrecht
Gemeente:	Montfoort
Plaats:	Montfoort
Toponiem:	Hofland-Oost
Kadastrale gegevens:	De onderzochte percelen zijn in eigendom van de gemeente Montfoort
Kaartblad:	31G Woerden en 38E Ameide
Coördinaten:	125.638/449.075; 125.513/450.015; 125.525/450.289; 125.738/450.013
Projectverantwoordelijke:	N. Bouma
Bevoegde overheid:	Gemeente Montfoort, dhr. M. Dingemans
Deskundige namens de bevoegde overheid:	Mevr. H. van den Ende (gemeente Woerden)
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	36601
ADC-projectcode:	4110095
Complex en ABR codering:	Onbepaald (XXX)
Periode(n):	Onbepaald (XXX)
KNA versie:	3.1
Geomorfologische context:	Oeverafzettingen, beddingafzettingen, komafzettingen en crevasseafzettingen van de Stuivenbergse en Buitenzorgse stroomgordel
NAP hoogte maaiveld:	Put 1: tussen 0,67 en 0,95 m -NAP Put 2: ca. 0,05 m +NAP
Maximale diepte onderzoek:	Circa 80 cm
Uitvoering van het veldwerk:	24 en 25 augustus 2009
Beheer en plaats documentatie:	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten Utrecht

Samenvatting

Inleiding

In opdracht van de gemeente Montfoort heeft ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de vorm van proefsleuven uitgevoerd voor het plangebied Hofland-Oost in Montfoort. Het veldwerk is uitgevoerd op 24 en 25 augustus 2009. Tijdens het onderzoek zijn twee proefsleuven aangelegd met een totale oppervlakte van bijna 600 m².

Doel en reden van het onderzoek

In het plangebied Hofland-Oost zal in de nabije toekomst een nieuwbouwplan worden gerealiseerd bestaande uit woningbouw. Uitvoering van deze plannen heeft tot gevolg dat eventueel in de bodem bewaard gebleven archeologische vindplaatsen worden verstoord of mogelijk zelfs geheel worden vernietigd. Het Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven zal worden uitgevoerd in het kader van een projectprocedure ten behoeve van een wijziging in het bestemmingsplan. Dit is noodzakelijk om te bepalen of bij de voorgenomen activiteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Doel van het IVO is vast te stellen of archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn. Hierbij moet de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de locatie (aard, ouderdom, omvang, gaafheid en conservering) worden vastgesteld teneinde tot een waardestelling te kunnen komen. Deze waardestelling leidt tot een selectieadvies aan de hand waarvan het bevoegd gezag een selectiebesluit neemt of de archeologische waarden in het plangebied behoudenswaardig zijn, of dat vervolgonderzoek noodzakelijk is, of dat het terrein kan worden vrijgegeven voor ontwikkeling.

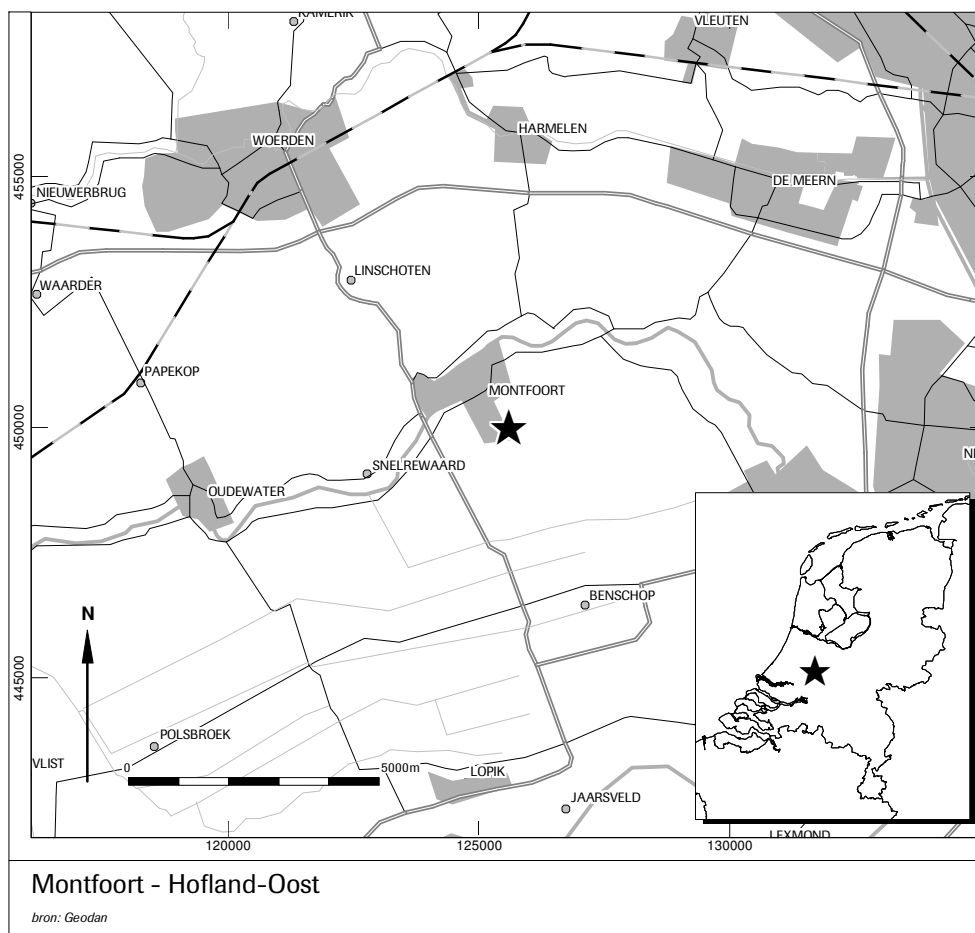
Selectieadvies

Op basis van de resultaten van een eerder uitgevoerd karterend booronderzoek zijn een vijftal vermoedelijke archeologische vindplaatsen aangewezen. Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn twee van dergelijke locaties onderzocht en hierbij zijn geen sporen of vondsten aangetroffen. Op basis van de onderzoeksresultaten adviseert ADC ArcheoProjecten het bevoegd gezag om de onderzochte locaties vrij te geven voor ontwikkeling. Op landschappelijke gronden geldt voor de in het noordoosten van het plangebied gelegen oever- en crevasseafzettingen een hoge archeologische verwachting. Deze locaties zijn bij het huidige proefsleuvenonderzoek niet onderzocht.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	1500 - heden
Nieuwe tijd C	1850 - heden
Nieuwe tijd B	1650 - 1850 na Chr.
Nieuwe tijd A	1500 - 1650 na Chr.
Middeleeuwen:	450 - 1500 na Chr.
Late-Middeleeuwen B / Late Middeleeuwen	1250 - 1500 na Chr.
Late-Middeleeuwen A / Volle Middeleeuwen	1050 - 1250 na Chr.
Vroege-Middeleeuwen D / Ottoonse periode	900 - 1050 na Chr.
Vroege-Middeleeuwen C / Karolingische tijd	725 - 900 na Chr.
Vroege-Middeleeuwen B / Merovingische tijd	525 - 725 na Chr.
Vroege-Middeleeuwen A / Volksverhuizingstijd	450 - 525 na Chr.
Romeinse tijd:	12 voor Chr. - 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	800 - 12 voor Chr.
Late-IJzertijd	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	500 - 250 voor Chr.
Vroege-IJzertijd	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	2000-800 voor Chr.
Late-Bronstijd	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege-Bronstijd	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	5300 - 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden Steentijd):	8800 - 4900 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	tot 8800 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

Afb. 1. Locatie van het onderzoeksgebied.

Afb. 2. Luchtfoto van het plangebied met projectie van de aangelegde proefsleuven.

1 Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van de gemeente Montfoort heeft ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de vorm van proefsleuven uitgevoerd voor het plangebied Hofland-Oost (afb. 1 en 2), in het kader van een gepland nieuwbouwproject. In het plangebied zal in de nabije toekomst een nieuwbouwwijk verrijzen. Vooronderzoek, bestaande uit een inventariserend en een karterend booronderzoek (zie §1.2), heeft binnen het plangebied een vijftal mogelijke archeologische vindplaatsen aan het licht gebracht. De archeologische indicatoren bestaan over het algemeen uit verbrande leem, houtskool, sporen van baksteen en puinresten. Uitvoering van de voorgenomen bouwplannen zullen deze mogelijke archeologische vindplaatsen ernstig beschadigen of zelfs geheel vernietigen.

Het plangebied heeft een oppervlakte van ca. 5,2 ha en is momenteel in gebruik als grasland. Het gebied ligt ten zuidoosten van de historische stadskern en wordt begrensd door bebouwing in het noorden, grasland in het oosten, de Bloklandweg in het zuiden en door enige bebouwing in het westen. In het gebied zijn twee proefsleuven aangelegd met een totale oppervlakte van ca. 600 m².

Het veldwerk is uitgevoerd op 24 en 25 augustus 2009. In die periode zijn de proefsleuven aangelegd en onderzocht conform het Programma van Eisen (PvE), dat door W. Jezeer is opgesteld.¹ Dit ontwerp is goedgekeurd door H. van den Ende van de gemeente Woerden. De vondsten en bijbehorende documentatie die tijdens het IVO zijn verzameld, zijn gedeponneerd in het Provinciaal Depot voor Bodemvondsten te Utrecht.

Het veldteam bestond uit de volgende personen: H. Vanneste en N. Bouma (projectverantwoordelijke en veldarcheoloog) en M. van Haasteren (veldassistent). Het graafwerk is verricht door de firma Agterberg uit Groenekan. De bij dit project betrokken fysisch geografen waren F.S. Zuidhoff en J.M. Brijker. Senior archeoloog en wetenschappelijk begeleider was D. Gerrets.

De contactpersoon bij de opdrachtgever, de gemeente Montfoort, is dhr. M. Dingemans. Controle en coördinatie van documentatie en vondstverwerking is uitgevoerd door M. Dahhan en J.W. Beestman.

1.2 Vooronderzoek

Inleiding

In verband met toekomstige ontwikkelingen in het plangebied Hofland-Oost is een eerste archeologische inventarisatie in het onderzoeksgebied uitgevoerd door Grontmij in mei 2008.² Dit onderzoek bestond uit een bureauonderzoek. Vervolgens heeft Grontmij in augustus 2008 een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek uitgevoerd.³ Daarna is een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een karterend booronderzoek uitgevoerd in mei 2009 door ADC ArcheoProjecten.

Bodemopbouw en landschappelijke ontwikkeling

De bodem in het plangebied bestaat uit rivierafzettingen. Er komen zowel komafzettingen, oeverafzettingen (inclusief crevasses) en beddingafzettingen van de Stuivenbergse en de Buitenzorgse stroomgordel voor in het plangebied. De Willekopse stroomgordel ligt ten zuiden van de Bloklandweg en valt daarmee buiten het plangebied. Het is goed mogelijk dat de Willekopse stroomgordel door de Stuivenbergse stroomgordel is geërodeerd, maar daarvoor dezelfde loop had als de Stuivenbergse stroomgordel.

De Stuivenbergse stroomgordel is actief geweest tussen circa 2464 en 1429 v. Chr.⁴ en is aanwezig in de zuid- en oostzijde van het plangebied. Onder een circa 20 tot 40 cm dikke bouwvoor, bestaande uit zandige klei, komt meestal tot 50 cm onder maaiveld een matig siltige kleilaag voor (komafzettingen). Deze gaat vanaf 50 cm onder maaiveld over in sterk siltige klei- of zandlagen (oeverafzettingen) die rond 100 cm beneden maaiveld overgaan in zand (beddingafzettingen).

In het noordelijke deel van het plangebied zijn tijdens het booronderzoek crevasseafzettingen van de Stuivenbergse stroomgordel aangetroffen. Deze crevasse ligt grotendeels over de Buitenzorgse stroomgordel en het is daarom goed mogelijk dat delen van de Buitenzorgse stroomgordel (plaatselijk) zijn geërodeerd.

¹ Jezeer 2009, PvE nummer 09-025 (goedkeuring op 06-08-2009).

² Lubbers 2007.

³ Boemaars 2008.

⁴ Berendsen & Stouthamer 2001.

De Buitenzorgse stroomgordel, actief geweest tussen ca. 3669 en 3070 v. Chr.⁵, is gelegen in het noorden van het plangebied. Beddingafzettingen van deze stroomgordel bevinden zich tussen 250 en 350 cm beneden maaiveld. Tussen de beide stroomgordels bevindt zich een klein komgebied.

In het gehele plangebied is in veel boringen een laklaag aangetroffen in de vorm van een donkergrijze, matig zware, zwak tot matig humeuze kleilaag. Deze laklaag bevindt zich telkens rond de 80 à 120 cm onder het huidige maaiveld. Ter plaatse van de zandlichamen van de aangetroffen crevasse en Stuivenbergse stroomgordel komt de laklaag hoger in het profiel voor, op zo'n 50 à 60 cm onder maaiveld, tot vlak onder en in de bouwvoor. Een laklaag is het gevolg van een stilstandfase in de sedimentatie en gedurende zo'n periode kan er zich een min of meer permanent vegetatiedek ontwikkelen. Een dergelijke stilstandfase in de sedimentatie kan ook mogelijkheden hebben geboden voor bewoning. Tevens kan bodemvorming plaatsvinden waardoor een vegetatiehorizont wordt gevormd. Wanneer door hernieuwde sedimentatie een einde komt aan de bodemontwikkeling, blijft de ontwikkelde bodemhorizont in een dwarsdoorsnede zichtbaar als een donker(blauw)grijze laag. Deze laag wordt ook wel vegetatiehorizont of laklaag genoemd.

Cope-ontginningen

De Bloklandweg is een voormalige ontginningsas van waaruit in de 11^e eeuw cope-ontginningen hebben plaatsgevonden. De lange kavels binnen het plangebied zijn het gevolg van deze ontginningen. In geografische zin heeft het begrip *cope* betrekking op een veenontginning met een regelmatig verkavelingspatroon in een gebied dat onder landsheerlijke leiding ontsloten is, met name in Holland en Utrecht.⁶ Plaatsnamen met het bestanddeel *-cope* komen hier veelvuldig voor. Voorbeelden daarvan zijn Boskoop, Willeskop en Benshop. De cope-ontginningen worden gekenmerkt door een vooraf vastgestelde bedrijfsgrootte. In juridische zin heeft de term *cope* betrekking op de afspraken die er tussen de kopers en verkopers van de wildernis werden gemaakt over de omvang van de veenontginning, de belastingbetaling, de rechtspositie van de kolonisten en de bevoegdheden van het dorpsbestuur. De wederzijdse rechten en plichten werden in een contract (*cope*) vastgelegd.

Archeologische verwachting

In een ruime omgeving van het plangebied zijn geen archeologische vondsten, vindplaatsen of waarnemingen bekend. In de historische binnenstad van Montfoort zijn diverse archeologische onderzoeken uitgevoerd en verschillende waarnemingen en vondsten bekend.

In het plangebied worden archeologische resten verwacht op de oever- en crevasseafzettingen van de Stuivenbergse en Buitenzorgse stroomgordel. Op afzettingen van de Buitenzorgse stroomgordel in het noorden van het plangebied kunnen resten voorkomen vanaf het Neolithicum tot het moment dat deze stroomgordel is afgedekt door jongere komgronden. Wanneer dit gebeurd is, is onbekend.

Op afzettingen van de Stuivenbergse stroomgordel kunnen resten voorkomen vanaf het begin van de Bronstijd tot en met de Nieuwe tijd. Op historische kaarten komt vanaf begin 19^e eeuw geen bebouwing in het plangebied voor.

Op basis van het karterende booronderzoek zijn een vijftal mogelijke archeologische vindplaatsen aangeduid. Vindplaatsen kunnen worden gekenmerkt door een archeologische laag met hierin archeologische indicatoren als spikkels of brokjes houtskool, aardewerkfragmenten, stukjes bot, spikkels en brokjes verbrande leem en spikkels of brokjes baksteen voor vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen en/of Nieuwe tijd.

1.3 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen

Het IVO in de vorm van proefsleuven heeft tot doel de aard, omvang en kwaliteit (gaafheid en conservering) vast te stellen van de vindplaats(en) in het gebied om te komen tot een definitief oordeel over de behoudenswaardigheid ervan. Daarnaast moeten gegevens verkregen worden om hetzij verder archeologisch onderzoek mogelijk te maken, hetzij adequate maatregelen voor behoud en beheer te kunnen treffen.

In het PvE zijn verschillende onderzoeksvragen gesteld. Deze worden in dit rapport beantwoord op basis van hetgeen in de proefsleuven is aangetroffen.

⁵ Berendsen & Stoutamer 2001.

⁶ Barends 2000, 59.

De volgende onderzoeksvragen zijn in het PvE gesteld:

- 1) Zijn er archeologische sporen aanwezig binnen de vindplaatsen?
- 2) Wat is de aard, conservering/kwaliteit, datering/periodisering en/of ruimtelijke spreiding (zowel horizontaal als verticaal) van de grondsporen?
- 3) Wat is de aard, conservering/kwaliteit, datering/periodisering en/of ruimtelijke spreiding (zowel horizontaal als verticaal) van de artefacten?
- 4) Wat is de relatie tussen de grondsporen en artefacten?
- 5) Hoe zag het landschap eruit door de tijd heen?
- 6) Wat is de relatie tussen de vindplaats(en) en het natuurlijke milieu?
- 7) In hoeverre wordt de vindplaats bedreigd door de geplande ontwikkelingen?
- 8) In hoeverre komen de resultaten van het proefsleuvenonderzoek overeen met de resultaten van het bureau- en booronderzoek?
- 9) Wat is de waardering van de vindplaats volgens de criteria van de KNA-bijlage 'waarderen van vindplaatsen'? Is er sprake van een behoudenswaardige vindplaats?
- 10) Is verder (voor-)onderzoek noodzakelijk binnen het plangebied?

1.4 Opzet van het rapport

Dit rapport betreft een standaardrapport zoals genoemd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.1 -specificatie VS05). In dit rapport worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd, waarna de eerste conclusies volgen. Dit onderzoek vormt geen eindstation, maar de basis van waaruit verder synthetiserend onderzoek kan plaatsvinden. Bij dit synthetiserend onderzoek kan, indien nodig, altijd worden teruggegrepen op de basisgegevens. Deze gegevens bevinden zich achterin dit rapport.

Na de samenvatting en dit inleidende hoofdstuk volgt een omschrijving van de onderzoeksmethoden in hoofdstuk 2. Vervolgens zullen de verschillende deelonderzoeken aan de orde komen in hoofdstuk 3. De auteurs staan telkens bij de betreffende hoofdstukken vermeld. Allereerst zal worden ingegaan op het fysisch geografisch onderzoek, waarin wordt ingegaan op de natuurlijke bodemopbouw van het plangebied. Daarna volgen de aangetroffen sporen en structuren en het aangetroffen vondstmateriaal. In hoofdstuk 4 volgt de synthese van het onderzoek en worden de onderzoeksvragen zo nauwkeurig mogelijk beantwoord op basis van de resultaten van het onderzoek. In hoofdstuk 5 vindt een waardering plaats van de archeologische vindplaatsen en wordt een selectieadvies gegeven.

2 Methoden

Het onderzoek is uitgevoerd conform de KNA 3.1 en het PvE.⁷ Tijdens het IVO zijn twee proefsleuven (of putten) aangelegd. De noordelijk gelegen werkput 1 kent een korte onderbreking vanwege de aanwezigheid van een sloot. Werkput 1 is gelegen in het centraal oostelijke deel van het plangebied en kent een enigszins noordoost-zuidwest oriëntatie. Werkput 2 ligt in het zuidwestelijke deel van het onderzoeksgebied en kent een lichte noordwest-zuidoost oriëntatie. Deze sleuf ligt min of meer dwars op de Bloklandweg.

Op basis van het vooronderzoek zijn vijf mogelijke vindplaatsen onderscheiden. Het bevoegd gezag wilde dit toetsen door op twee locaties proefsleuven aan te leggen om te zien of er daadwerkelijk sprake is van een archeologische vindplaats, of dat het bijvoorbeeld gaat om verspoeld vondstmateriaal. In het PvE werd een werkwijze voorgesteld waarbij één sleuf over vindplaats 1 en 2 wordt aangelegd en één proefsleuf door vindplaats 4. Proefsleuf 1 is aangelegd over de boringen 48 en 44 en richting boring 63. Deze sleuf moest ongeveer 15 à 20 m in westelijke richting worden opgeschoven, omdat het meest oostelijk gelegen perceel nog niet onteigend was en nog steeds in gebruik was door de landeigenaar. Proefsleuf 2 is aangelegd over de boringen 79, 80 en 81. Aan de hand van de resultaten van deze proefsleuven kon worden bepaald of het proefsleuvenonderzoek moest worden uitgebreid. De proefsleuven waren 4 m breed en ca. 75 m lang.

De vlakken zijn machinaal aangelegd door een graafmachine met gladde bak en schaafbak. In put 1 is het vlak aangelegd direct onder de bouwvoor aanwezige laklaag of vegetatiehorizont, tussen de 50 en 80 cm onder maaiveld. In put 2 is het vlak ook aangelegd direct onder de laklaag op ca. 50 cm onder maaiveld. Tijdens de aanleg van het vlak zijn vondsten in vakken van 4 x 5 m verzameld en grondsporen zijn direct ingekrast. De vlakken en de stort zijn met behulp van een metaaldetector onderzocht.

⁷ Jezeer 2009.

Vervolgens is het vlak en ieder spoor daarin gefotografeerd en direct digitaal ingemeten met een robotische *Total Station (rTS)*, waarbij om de 3 m een waterpashoogte is bepaald. Tevens is de hoogte van het maaiveld om de 5 m ingemeten.

In beide werkputten zijn om de 10 m verdiepte profielkolommen aangelegd. Deze profielen zijn gefotografeerd en getekend (op schaal 1:20) en vervolgens beschreven door een fysisch geograaf.

Afb. 3. Aangelegde werkputten op de topografische ondergrond.

3 Resultaten

3.1 Fysisch geografisch onderzoek (F.S. Zuidhoff)

Algemene geologie

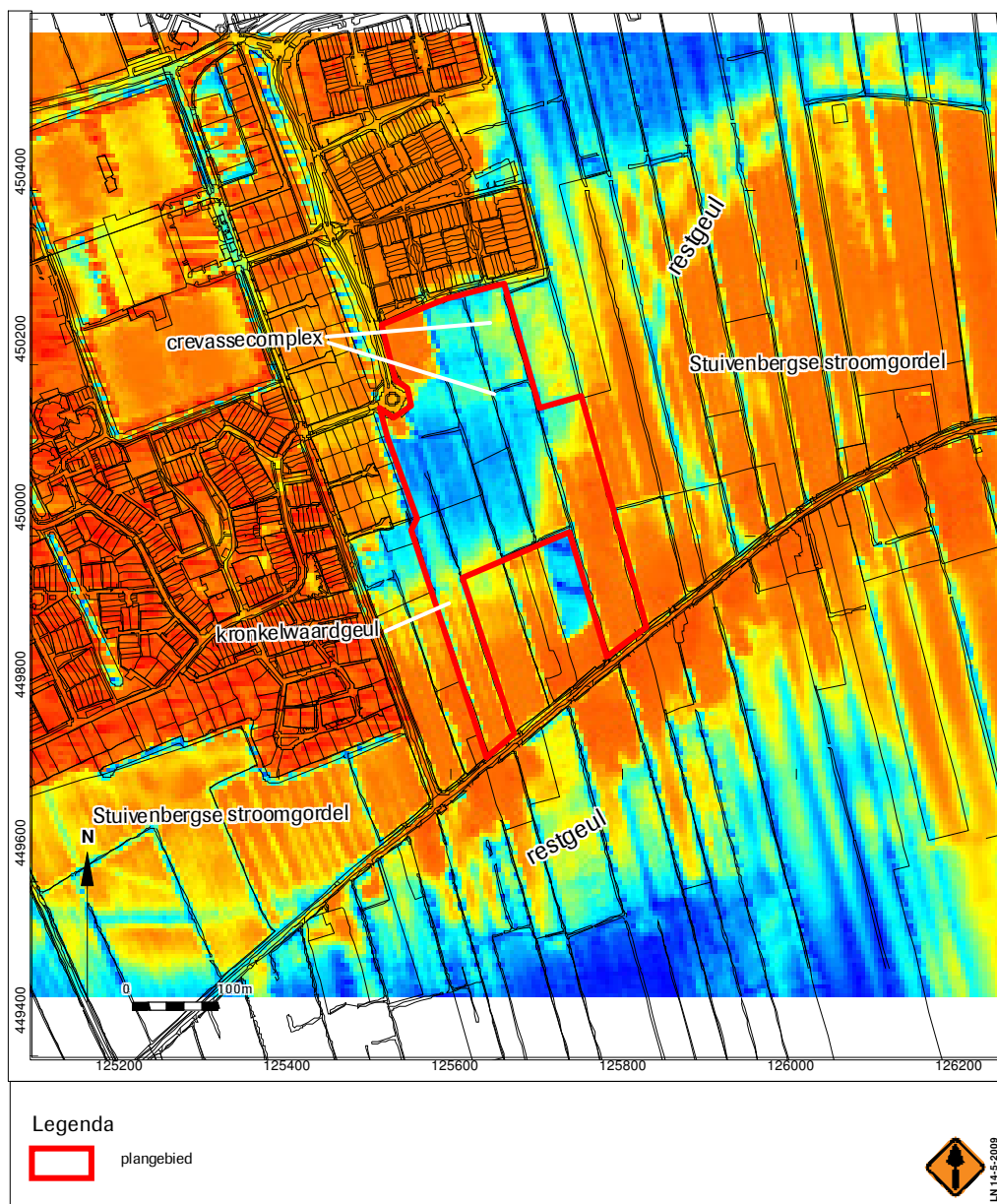
Het plangebied is gelegen in het centrale rivierengebied waar de ondiepe ondergrond bestaat uit afzettingen van de vroegere rivierlopen van de Rijn en de Maas. Het plangebied is gelegen op een vroegere rivierloop van de Rijn. Rivierverleggingen vonden geregeld plaats, waardoor de rivierarmen werden verlaten of afgesneden. Op deze manier ontstonden steeds nieuwe rivierstelsels die het water van Rijn en Maas afvoerden. Als gevolg van een stijging van de zeespiegel en de daaraan gekoppelde stijging van de grondwaterstand werden oudere Holocene rivierafzettingen geleidelijk aan bedekt door jongere afzettingen.

Binnen het plangebied komen komafzettingen, oeverafzettingen (inclusief crevasses) en beddingafzettingen van de Stuivenbergse en Buitenzorgse stroomgordels voor (afb. 4 en 5). De Stuivenbergse stroomgordel (actief geweest tussen ca. 2464 en 1429 v. Chr.⁸) is aanwezig in de zuid- en oostzijde van het plangebied. Beddingafzettingen van deze stroomgordel komen voor vanaf circa 100 cm –mv. De Buitenzorgse stroomgordel (actief tussen ca. 3669 en 3070 v. Chr.⁹) is gelegen in het noorden van het plangebied. Beddingafzettingen van deze stroomgordel bevinden zich tussen de 250 en 350 cm –mv en zijn niet op het AHN te zien. Tussen de beide stroomgordels bevindt zich een klein komgebied. Tijdens de twee vooronderzoeken zijn in het noorden van het plangebied crevasseafzettingen aangetroffen, die afkomstig zijn van de Stuivenbergse stroomgordel.

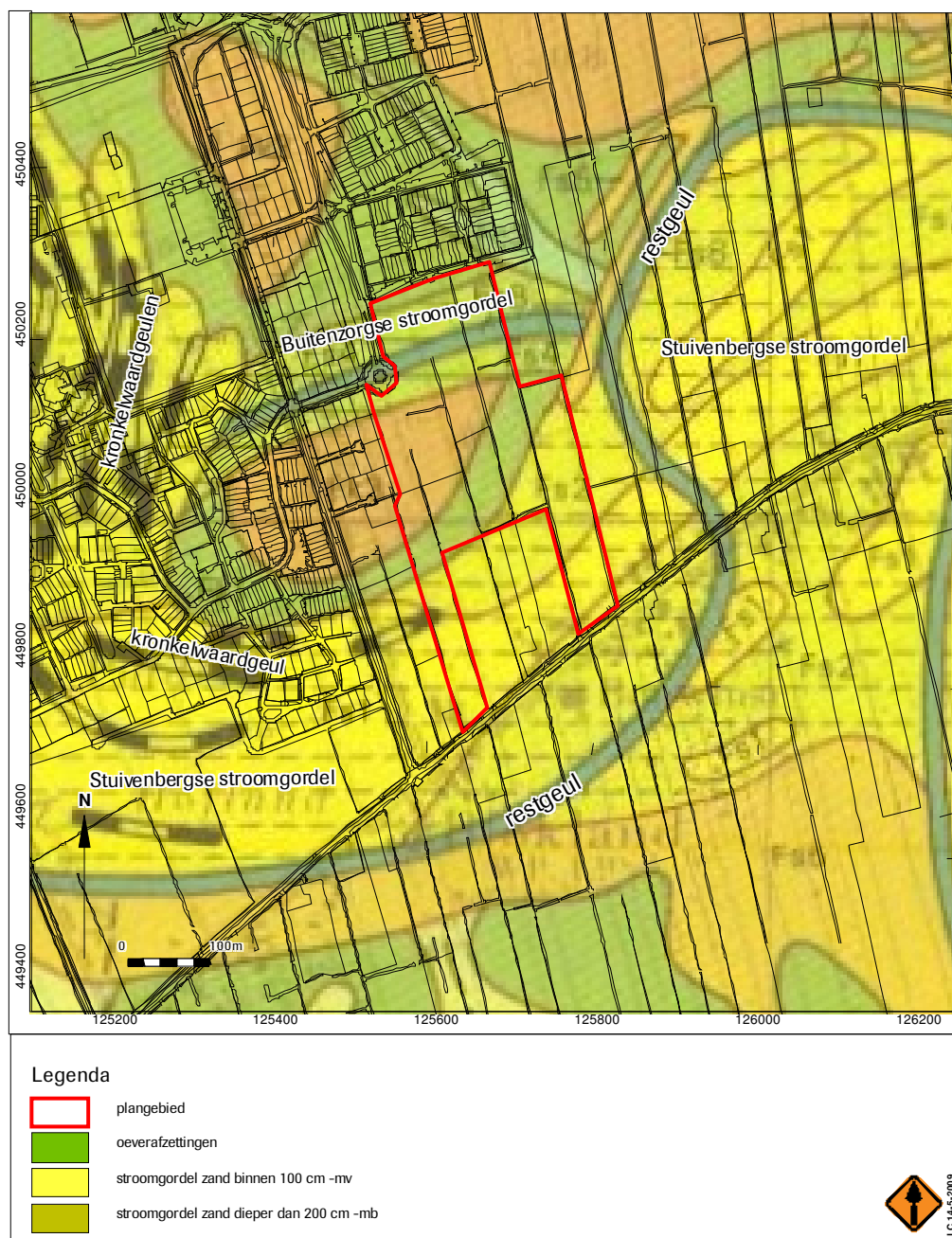
Archeologische resten worden verwacht op oever- en crevasseafzettingen van de stroomgordels. Als gevolg van afdekking met klei zijn in het rivierengebied vindplaatsen over het algemeen goed geconserveerd. Op afzettingen van de Buitenzorgse stroomgordel in het noorden van het plangebied kunnen resten voorkomen vanaf het Neolithicum tot het moment dat deze stroomgordel is afgedekt door jongere komgronden. Wanneer dit gebeurd is, is onbekend. Op afzettingen van de Stuivenbergse stroomgordel kunnen resten voorkomen vanaf het begin van de Bronstijd tot en met de Nieuwe tijd.

⁸ 3960–3180 ¹⁴C jaar BP (Berendsen & Stouthamer, 2001).

⁹ 4900–4455 ¹⁴C jaar BP (Berendsen & Stouthamer, 2001).

Afb. 4. AHN-kaart van het plangebied.

Afb. 5. Geomorfogenetische kaart van het plangebied.

Beschrijving van de profielen

Werkput 1 is volgens het vooronderzoek gelegen in de oever- en crevasseafzettingen van de Stuivenbergse stroomrug (afb. 4, 5 en 7). De werkput moest echter bijna 15 m in westelijke richting worden verlegd, omdat het oostelijke deel van de sleuf in een nog niet onteigend en in gebruik zijnd perceel was gelegen. De ondergrond kan als volgt worden beschreven: op een diepte van circa 180 cm onder maaiveld bevond zich een pakket matig siltige klei (Ks2) met plantenresten. Deze laag is circa 160 cm dik en is geïnterpreteerd als komafzettingen. In het oosten van de put is de klei in de bovenste 30 cm van deze laag siltiger (Ks3). Dit is het begin van de oeverafzettingen van de Stuivenbergse stroomrug die ten oosten van de put is gelegen.

In de bovenkant van de klei is een goed ontwikkelde vegetatiehorizont gevormd. Dit is het gevolg van een stilstandfase in de sedimentatie van de Stuivenbergse stroomgordel door een stroomgordelverlegging bovenstrooms van het plangebied. Vanaf het moment dat een rivier zich bovenstrooms heeft verlegd, ontvangt het gebied benedenstrooms nauwelijks meer sediment en kan zich een min of meer permanent vegetatiedek ontwikkelen. Tijdens de ontwikkeling van een bodem vinden

verschillende processen plaats, die van belang zijn voor archeologisch en geologisch onderzoek. Als gevolg van bioturbatie (vermenging van bodemmateriaal door micro-organismen, woeldieren, etc.) verdwijnt in de loop der tijd de oorspronkelijke sedimentaire gelaagdheid. Daarnaast vindt een aantal onomkeerbare bodemchemische veranderingen plaats, zoals verlaging van de zuurgraad, uit- en inspoelen van metalen waaronder ijzer en mangaan, inspoeling van organische stof, etc. Hierdoor ontwikkelt zich een vegetatiehorizont. Wanneer door hernieuwde sedimentatie een einde komt aan de bodemontwikkeling blijft de ontwikkelde bodemhorizont in een dwarsdoorsnede zichtbaar als een donker(blauw)grijze laag. Deze laag wordt ook wel vegetatiehorizont of laklaag genoemd.

In de westkant van de put gaat de vegetatiehorizont over in een venige kleilaag (Vk3) (afb. 6). Deze laag is ontstaan in het natte komgebied door opeenhoping van plantenresten. De venige kleilaag wordt afgedekt door een matig siltige kleilaag. Deze klei is waarschijnlijk afkomstig van de Hollandse IJssel, die vanaf circa 240 v. Chr. ten noorden van Montfoort heeft gestroomd.¹⁰

Afb. 6. Profielopbouw westkant van werkput 1. Onderin een laag matig siltige klei met plantenresten, afgedekt door een laag kleiig veen en een laag matig siltige klei van de Hollandse IJssel.

¹⁰ 1805 ¹⁴C jaar BP (Berendsen & Stouthamer, 2001).

Afb. 7. Geomorfologische kaart van het vooronderzoek met werkputten.

In werkput 2 is de opbouw van de ondergrond als volgt: op een diepte van circa 120 cm onder maaiveld is een pakket gelaagde sterk zandige klei (Kz3) aangetroffen. Daarboven is een mooie “fining upwards” van de sedimenten gevonden: de korrelgrootte in het sediment wordt steeds fijner en minder zandig: sterk zandige klei (Kz3) gaat over van een matig zandige klei (Kz2) via uiterst siltige klei (Ks4) naar sterk siltige klei (Ks3). Dit zijn de oeverafzettingen van de Stuivenbergse stroomgordel. Vlak onder de bouwvoor is weer een goed ontwikkelde vegetatiehorizont aangetroffen in de sterk siltige klei. Direct onder de geroerde bovengrond is ook hier een matig siltige kleilaag aangetroffen op de vegetatiehorizont, waarschijnlijk afkomstig van de Hollandse IJssel.

Conclusie

In werkput 1 zijn alleen komafzettingen aangetroffen. De oever- of crevasseafzettingen van de Stuivenbergse stroomrug worden ten oosten van de sloot verwacht. In werkput 2 zijn, zoals verwacht op basis van het vooronderzoek, oeverafzettingen op beddingafzettingen van de Stuivenbergse stroomrug aangetroffen. In de afzettingen van de Stuivenbergse stroomrug is een vegetatiehorizont gevormd die overal is teruggevonden. De vegetatiehorizont wordt afgedekt door een dunne kleilaag, waarschijnlijk afkomstig van de Hollandse IJssel.

3.2 Sporen en structuren

Er zijn tijdens het proefsleuvenonderzoek geen sporen of structuren aangetroffen.

3.3 Vondstmateriaal

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is geen archeologisch vondstmateriaal aangetroffen. Alleen in de bouwvoor zijn spikkels baksteenresten en een enkel fragment vroegmodern aardewerk waargenomen. Deze zijn niet verzameld.

4 Synthese

4.1 Algemeen

De verwachtingen die op grond van het vooronderzoek zijn gesteld, kunnen op basis van het huidige onderzoek worden verworpen. Op drie van de als mogelijke vindplaats aangewezen locaties zijn geen archeologische waarden aangetroffen. De tijdens het vooronderzoek waargenomen archeologische indicatoren, zoals baksteenresten en houtskooldeeltjes, moeten allemaal afkomstig zijn geweest uit de bouwvoor. De proefsleuf ter hoogte van vindplaats 1 en 2 ligt geheel in het komgebied, bestaande uit matig siltige kleiafzettingen. In het oosten van de put is de klei in de bovenste 30 cm van deze laag siltiger (Ks3). Dit is het begin van de oeverafzettingen van de Stuivenbergse stroomrug die ten oosten van de put is gelegen, op een perceel dat (nog) niet toegankelijk was voor onderzoek. Het onderzoek heeft aangetoond dat er binnen het plangebied sprake is van een intact (onverstoord) bodemprofiel, waarin zich op een bepaald moment een vegetatiehorizont heeft kunnen vormen.

De hoger gelegen stroomruggen boden de mens veelal goede condities om te wonen en te akkeren. De lager gelegen komgebieden daarentegen, waarin werkput 1 gelegen is, waren vermoedelijk alleen maar geschikt als weidegrond voor het vee en als hooiland. De matig siltige kleigrond was bijzonder zwaar om te bewerken en men kan al snel te maken krijgen met wateroverlast vanwege de relatief lage ligging.

De sleuf ter hoogte van vindplaats 4 is gelegen op de oeverafzettingen van de Stuivenbergse stroomgordel, maar hier zijn geen archeologische sporen of vondsten aangetroffen. Ook hier is sprake van een intact bodemprofiel, waarbij op een bepaald moment een vegetatiehorizont zich heeft kunnen ontwikkelen.

4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die in het Programma van Eisen zijn gesteld zullen hier worden beantwoord op basis van de bevindingen van het proefsleuvenonderzoek.

1. Zijn er archeologische sporen aanwezig binnen de vindplaatsen?
 - Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn geen archeologische sporen of vondsten aangetroffen binnen drie van de als vindplaats aangewezen locaties.
2. Wat is de aard, conservering/kwaliteit, datering/periodisering en/of ruimtelijke spreiding (zowel horizontaal als verticaal) van de grondsporen?

- Er zijn geen archeologische grondsporen aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek.
3. Wat is de aard, conservering/kwaliteit, datering/periodisering en/of ruimtelijke spreiding (zowel horizontaal als verticaal) van de artefacten?
- Tijdens het proefsleuvenonderzoek is geen archeologisch vondstmateriaal aangetroffen.
4. Wat is de relatie tussen de grondsporen en artefacten?
- Deze vraag kan niet beantwoord worden op basis van de onderzoeksresultaten.
5. Hoe zag het landschap eruit door de tijd heen?
- Het plangebied is gelegen in het centrale rivierengebied waar de ondiepe ondergrond bestaat uit afzettingen van de vroegere rivierlopen van de Rijn en de Maas. Rivierverleggingen vonden geregeld plaats, waardoor rivierarmen werden verlaten of afgesneden. Op deze manier ontstonden steeds nieuwe rivierstelsels die het water van Rijn en Maas afvoerden. Als gevolg van een stijging van de zeespiegel en de daaraan gekoppelde stijging van de grondwaterstand werden oudere Holocene rivierafzettingen geleidelijk aan bedekt door jongere afzettingen. Binnen het plangebied hebben twee stroomgordels een belangrijke rol gespeeld bij de vorming van het landschap. De Buitenzorgse stroomgordel is actief geweest tussen ca. 3669 en 3070 v. Chr. en is gelegen in het noorden van het plangebied. Beddingafzettingen van deze stroomgordel kunnen worden aangetroffen tussen 250 en 350 cm beneden maaiveld. De Stuivenbergse stroomgordel is actief geweest tussen ca. 2464 en 1429 v. Chr. en is aanwezig in de zuid- en oostzijde van het plangebied. Beddingafzettingen van deze voormalige rivierloop komen voor vanaf ca. 100 cm onder maaiveld. Beide stroomgordels hebben kom-, oever- en beddingafzettingen in het plangebied afgezet. Tussen de beide stroomgordels in bevindt zich een klein komgebied. In het noorden van het plangebied bevindt zich een crevasse (oeverwaldoorbraak) van de Stuivenbergse stroomgordel. Door een stilstandfase in de sedimentatie van de Stuivenbergse stroomgordel, veroorzaakt door een stroomgordelverlegging bovenstrooms van het plangebied, ontvangt het gebied benedenstrooms nauwelijks meer sediment. Hierdoor kon zich een min of meer permanent vegetatiedek ontwikkelen. Deze vegetatiehorizont gaat in het westen van put 1 over in een venige kleilaag. Deze laag is ontstaan in het natte komgebied door opeenhoping van plantenresten. Doordat de zandige en uiterst siltige oever- en beddingafzettingen van de fossiele riviersystemen veel minder zijn ingeklonken dan de matig siltige kleiafzettingen in de verder van de stroom gelegen komafzettingen, zijn deze voormalige rivierlopen hoger in het landschap komen te liggen. Door deze hoge en droge ligging werden dit geschikte locaties voor de mens om te wonen en akkerbouw te bedrijven. De komgebieden daarentegen, waren veelal nat of drassig en enkel geschikt om bijv. het vee te weiden. De afzettingen van de Stuivenbergse stroomgordel worden waarschijnlijk afgedekt door een kleipakket dat is afgezet door de Hollandse IJssel, die vanaf ca. 240 v. Chr. ten noorden van Montfoort heeft gestroomd. Vanaf de 11^e eeuw is het plangebied systematisch ontgonnen. De Bloklandweg is een voormalige ontginningsas van waaruit in de 11^e eeuw cope-ontginningen hebben plaatsgevonden. De lange kavels binnen het plangebied zoals die nu nog bestaan, zijn het gevolg van deze ontginningen.
6. Wat is de relatie tussen de vindplaats(en) en het natuurlijke milieu?
- Binnen het plangebied is geen archeologische vindplaats aangetroffen.
7. In hoeverre wordt de vindplaats bedreigd door de geplande ontwikkelingen?
- Ter hoogte van de aangelegde proefsleuven is geen archeologische vindplaats aangetroffen.
8. In hoeverre komen de resultaten van het proefsleuvenonderzoek overeen met de resultaten van het bureau- en booronderzoek?
- De verwachtingen die op grond van het vooronderzoek zijn gesteld, kunnen op basis van het huidige onderzoek worden verworpen. Op drie van de als mogelijke vindplaats aangewezen locaties zijn geen archeologische waarden aangetroffen. De tijdens het vooronderzoek waargenomen archeologische indicatoren, zoals baksteenresten en houtskooldeeltjes, moeten allemaal afkomstig zijn geweest uit de bouwvoor.

9. Wat is de waardering van de vindplaats volgens de criteria van de KNA-bijlage 'waarderen van vindplaatsen'? Is er sprake van een behoudenswaardige vindplaats?
- Op de locaties van de aangelegde proefsleuven is geen sprake van een behoudenswaardige vindplaats. Ter hoogte van de aangelegde putten zijn geen archeologische sporen of vondsten aangetroffen.
10. Is verder (voor-)onderzoek noodzakelijk binnen het plangebied?
- Op landschappelijke gronden en gezien de intactheid van de bodem (onverstoord) geldt een hoge archeologische verwachting voor de in het noorden en oosten van het plangebied gelegen crevasse- en oeverafzettingen. Deze gebieden zijn tijdens het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek in hun geheel niet archeologisch onderzocht. De ondergrond in put 1 bleek bijna volledig te bestaan uit komafzettingen, terwijl het perceel ten oosten hiervan niet toegankelijk was voor archeologisch onderzoek. Om de archeologische waarde van het noordelijk en oostelijk deel van het plangebied te kunnen bepalen (ter hoogte van de oever- en crevasseafzettingen van de Stuivenbergse stroomgordel) is het noodzakelijk om hier een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven uit te laten voeren.

5 Waardering en selectieadvies

5.1 Waardering van de vindplaats

De waardestelling, zoals voorgeschreven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1, specificatie VS06) gebeurt op drie niveaus: belevingswaarde, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit. De eerste is niet van toepassing, omdat er bovengronds geen vindplaats zichtbaar is. De fysieke kwaliteit van de vindplaats is gebaseerd op haar conservering en gaafheid. De conservering geeft aan in hoeverre de resten behouden zijn, de gaafheid in hoeverre de vindplaats nog compleet is. De beoordeling is voor zowel gaafheid als conservering: drie punten voor hoge, twee punten voor middelhoge en één punt voor lage kwaliteit. Ook op inhoudelijke kwaliteit, uitgedrukt in waarden voor zeldzaamheid, informatie en ensemble, wordt de vindplaats beoordeeld met hetzelfde puntensysteem.

Omdat in de aangelegde proefsleuven geen archeologische vindplaats is aangetroffen, kan er geen waardering van een vindplaats plaatsvinden.

5.2 Selectieadvies

Het proefsleuvenonderzoek heeft aangetoond dat de op basis van het vooronderzoek veronderstelde vindplaatsen kunnen worden verworpen. Enkel in de bouwvoor zijn enkele baksteenspikkels waargenomen. Put 1 lag geheel in de komafzettingen, een onaantrekkelijk en moeilijk te bewerken ondergrond voor de vroegere mens om te wonen en te akkeren. Deze gronden werden veelal als weidegrond voor het vee of als hooiland gebruikt. In put twee, ter hoogte van de veronderstelde vindplaats 4, zijn geen sporen of vondsten aangetroffen.

Gezien het ontbreken van een archeologische vindplaats adviseert ADC ArcheoProjecten om de onderzochte delen van het plangebied vrij te geven voor ontwikkeling. Op landschappelijke gronden kan ook gesteld worden dat de lager gelegen komgebieden archeologisch gezien niet interessant zijn, en dat nader archeologisch onderzoek in deze gebieden weinig zinvol wordt geacht. Op deze gronden adviseert ADC ArcheoProjecten om de lager gelegen komgebieden vrij te geven voor ontwikkeling. Het is niet uit te sluiten dat toch nog archeologische resten voorkomen. Daarom merken wij op dat het aanbeveling verdient om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in de Monumentenwet 1988 en de Wet op de Archeologische Monumentenzorg.

De in het noordoosten gelegen crevasse- en oeverafzettingen zijn in hun geheel niet archeologisch onderzocht door middel van een proefsleuf, terwijl voor deze gebieden een hoge archeologische verwachtingswaarde geldt. Zowel op landschappelijke gronden als op basis van het feit dat de bodemopbouw geheel intact is, is de kans op het aantreffen van een archeologische vindplaats binnen deze gebieden groot.

Op basis van de eerdere resultaten uit het booronderzoek en de huidige resultaten op basis van het proefsleuvenonderzoek, zien wij geen aanleiding nader archeologisch onderzoek te eisen. Wel geldt onderstaande bepaling:

Mochten desondanks bij de bouw archeologische resten aangetroffen worden, dan is de aanvrager gebonden aan de landelijk geldende meldingsplicht (art. 53 van de Monumentenwet 1988/Wet op de Archeologische Monumentenzorg 2007) en dient hij direct contact op te nemen met het bevoegd gezag (Gemeente Montfoort, afdeling Ruimtelijke Ordening en Milieu). De aanvrager verplicht ook de uitvoerder van de werkzaamheden om alert te zijn op archeologische resten, en bij het vermoeden hiervan contact op te nemen met het bevoegd gezag.

Literatuur

- Barends, S. (red.), 2000: *Het Nederlandse landschap. Een historisch-geografische benadering*.
Berendsen, H.J.A., 1982: *De genese van het landschap in het zuiden van de provincie Utrecht, een fysisch geografische studie*. Ph.D. Thesis, Utrecht Geografische Studies
Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer, 2001: *Paleogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Assen.
Boemaars, N.M.J.E., 2008: *Archeologisch onderzoek Hofland-Zuid fase 4 en 5 te Montfoort. Inventariserend veldonderzoek d.m.v. boringen*. Assen (Grontmij Archeologische Rapporten 690).
Jezeer, W., 2009: *Programma van Eisen Montfoort Hofland-Oost IVO-proefsleuven*. PvE nummer 09-025.
Lubbers, N., 2007: *Archeologisch onderzoek Hofland-Zuid te Montfoort Bureauonderzoek*. Assen (Grontmij Archeologische Rapporten 493).
Nijdam, L.C., 2009: *Montfoort, Hofland-Oost fase 5. Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een karterend booronderzoek*. Amersfoort (ADC Rapport 1926).

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1. Locatie van het onderzoeksgebied.
Afb. 2. Luchtfoto van het plangebied met projectie van de aangelegde proefsleuven.
Afb. 3. Aangelegde werkputten op de topografische ondergrond.
Afb. 4. AHN-kaart van het plangebied.
Afb. 5. Geomorfogenetische kaart van het plangebied.
Afb. 6. Profielopbouw westkant van werkput 1. Onderin een laag matig siltige klei met plantenresten, afgedekt door een laag kleig veen en een laag matig siltige klei van de Hollandse IJssel.
Afb. 7. Geomorfologische kaart van het vooronderzoek met werkputten.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Verklarende woordenlijst

Antropogene sporen Alle immobiele sporen van menselijke oorsprong, variërend van paalgaten of fosfaatvlekken tot muurresten.

AMK Archeologische Monumentenkaart geeft een overzicht van gewaardeerde archeologische terreinen in vier categorieën: 1) Archeologische waarde, 2) Hoge archeologische waarde, 3) Zeer hoge archeologische waarde en 4) Zeer hoge archeologische waarde beschermd. De AMK is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de RCE en de provincies en wordt beheerd door de RCE.

Archeologische indicatoren Indicatief archeologisch materiaal dat bij (boor)onderzoek een aanwijzing kan zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van een archeologische vindplaats.

Archis Archeologisch Informatie Systeem. Dit door de RCE beheerde systeem bevat informatie over o.a. onderzoeksmeldingen, vondstmeldingen, waarnemingen, complexen en monumenten.

¹⁴C Koolstof (radioactieve isotoop), gebruikt voor datering.

CIS Het landelijke registratienummer ten behoeve van archeologisch onderzoek, uitgegeven door het Centraal Informatiesysteem.

CMA Centraal Monumenten Archief.

Conservering De mate waarin grondsporen, anorganische (aardewerk, vuursteen, metaal, glas etc.) en organische archeologische resten (bot, zaden, hout etc.) bewaard zijn gebleven.

Ensemblewaarde De meerwaarde die aan een vindplaats wordt toegekend op grond van de mate waarin sprake is van een landschappelijke en/of archeologische context.

Ex situ niet ter plaatse. Aanduiding die wordt gebruikt om aan te geven of grondsporen en / of artefacten zich niet meer op de oorspronkelijke plaats in de bodem bevinden. Behoud ex situ is het bewaren van de archeologische informatie door definitief onderzoek (opgraven, documenteren en registreren).

Gaafheid De mate van (fysieke) verstoring van de bodem en/of de (eventueel aanwezige) archeologische waarden, zowel in verticale zin (diepte) als in horizontale zin (omvang)

Herinneringswaarde De herinnering die een archeologisch monument oproept over het Verleden.

IKAW Indicatieve kaart van archeologische waarden, een door de RCE geproduceerde kaart op landelijk niveau met de verwachte relatieve of absolute dichtheid van (bepaalde) archeologische verschijnselen in de bodem.

IVO Inventariserend Veld Onderzoek. Het verwerven van (extra) informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, als aanvulling op en toetsing van de archeologische verwachting, gebaseerd op het bureauonderzoek middels waarnemingen in het veld.

Informatiewaarde De betekenis van een monument als bron van kennis over het verleden. De informatiewaarde wordt bepaald door de mate waarin (een opgraving van) het monument een bijdrage kan leveren aan nieuwe kennisvorming over het verleden.

In situ Achtergebleven op exact de plaats waar de laatste gebruiker het heeft gedeponneerd, weggegooid of verloren. Behoud in situ is het behouden van archeologische waarden in de bodem.

KNA Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie.

NAP Normaal Amsterdams Peil (=officieel peilmerk).

PVA Plan van Aanpak. Een door de opdrachtnemer op te stellen plan voor de uit te voeren werken waarmee beoogd wordt aan de vereisten zoals geformuleerd in het Programma van Eisen en/of het ontwerp te voldoen. Ook wordt hierin een voorstel gedaan voor de werkwijze waarmee de in het Programma van Eisen en/ of ontwerp geformuleerde resultaatsverwachtingen bereikt kunnen worden.

PVE Programma van Eisen. Het PvE is een door een bevoegde overheid opgesteld of bekrachtigd document dat de probleem- en doelstelling van de te verrichten werkzaamheden van de vindplaats geeft en de daaruit af te leiden eisen formuleert met betrekking tot het uit te voeren werk.

RCE Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, voorheen ROB (Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek) en later RACM (Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten).

Representativiteit De mate waarin een bepaald type vindplaats typerend is voor een periode dan wel een gebied.

RTS Robotic Total Station. Hiermee worden vlakken direct digitaal ingemeten.

Schoonheid De esthetisch-landschappelijke waarde van een archeologisch monument, die vooral in zichtbaarheid tot uiting komt.

Selectieadvies Archeologisch inhoudelijk advies over de behoudenswaardigheid van een vindplaats. Dit wordt opgesteld aan de hand van de waarderingscriteria.

Zeldzaamheid De mate waarin een bepaald type monument schaars is (of is geworden) voor een periode of in een gebied.